

MINISTERSTVO MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY

Program „Učitel“

Část A

Úvod

Rozhodujícím faktorem pro vývoj a kvalitu vzdělávacího systému jsou učitelé (pojem „učitel“ pro účely tohoto materiálu zahrnuje v odpovídající míře i ostatní pedagogické pracovníky) - kvalita jejich přípravy, jejich motivace, aktivita a tvořivost. Řadu známých problémů, zejména v odměňování a v omezených možnostech postupu v profesní dráze, ještě prohlubuje probíhající transformace vzdělávacího systému. Rozsáhlé přenesení pravomocí na školy a měnící se vztah učitele a žáka nově definují pojetí profese učitelů, vedou ke změně způsobu jejich práce a stupňují nároky na ně kladené.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR se proto zaměřuje na komplexní řešení otázek spojených s postavením i odměňováním učitelů, s jejich pregraduálním i dalším, celoživotním vzděláváním a s návrhem na vytvoření nezbytných podpůrných systémů. Vzhledem k tomu, že se jedná o problémy, které spolu souvisí, do značné míry se překrývají a vzájemně podmiňují, zpracovaly odbory 20, 30 a 42 souhrnný materiál, jehož cíťžadostí je navrhnout cesty možného řešení naznačených problémů. Při zpracování vycházeli autoři textu z pojetí dalšího vývoje vzdělávací soustavy (vyjádřeného v programovém dokumentu MŠMT ČR Kvalita a odpovědnost), jež je založeno na vnitřní transformaci tj. na proměně práce a postoje každé školy a každého učitele. Všechna navrhovaná opatření k tomu nutně směřují.

Domníváme se, že teprve na základě širšího projednání předkládaného materiálu bude možné zvolit konkrétní řešení jednotlivých problémů a připravit odpovídající úpravu platného předpisu i odpovídajících částí nového školského zákona, resp. v případě potřeby nové účelové zákonné normy. V tom by měla sehrát významnou roli Konzultační skupina pro zpracování projektu „Učitel“ složená ze zástupců vysokých škola pedagogických asociací a iniciativ, která byla na MŠMT vytvořena.

¹ Česká škola Roč. 2, č.5 (1995/96), příl. s.1-6, 11-15

Část B

Příprava učitelů a získání učitelské způsobilosti

Návrh cílového stavu

Návrh cílového stavu v přípravě učitelů vychází z možností daných zásadami navrhovaného zákona o vysokém školství. Důraz je proto kladen na činnosti a vztahy mezi jednotlivými účastníky vzdělávacího procesu s cílem vytvořit dynamický systém vzdělávání učitelů, s potřebným kontrolním a zpětnovazebním působením, které by mělo zajistit vývoj a zdokonalování tohoto systému.

Při diskusi v rozšířené konzultační skupině bude nutné jednoznačně stanovit obsah pojmu:

- **kvalifikovaný učitel a kvalifikovanost** - kvalifikovaný je ten učitel, který dosáhl učitelské způsobilosti. Kvalifikovanost lze zvyšovat dosažením atestačního stupně a absolvováním dalšího vzdělávání v požadovaném rozsahu a uměření
- **aprobovanost** - odborná připravenost pro konkrétní předmět výuky, který je součástí odborně-předmětové složky akreditovaného studijního programu
- **odborná připravenost** - absolvování akreditovaného učitelského studijního programu. V případě absolvování neučitelského studijního programu nebo jeho části je možné odbornou připravenost získat ve vzdělávací instituci, která má akreditovaný studijní program v oblasti učitelství doplněním chybějících složek učitelského studijního programu
- **učitelská způsobilost** - podmínkou je dosažení odborné připravenosti a úspěšné absolvování nástupní praxe, které je zakončeno jejím vyhodnocením s přihlédnutím k profesním a osobnostním předpokladům pro výkon učitelského povolání
- **cílové kompetence definující učitele** - cílové kompetence učitele jsou vymezeny předepsaným vzděláním a jeho odborným uměřením
- **ekvivalentnost přípravy učitele** - ekvivalentnost přípravy učitele je dána akreditací příslušného studijního programu

Pregraduální příprava učitelů

Cílový stav je možné charakterizovat těmito principy:

- A. je stanoven základní obsah znalostí a dovedností a typ studijního programu, které jsou nezbytné pro získání odborné připravenosti pro výkon učitelského povolání („profil vzdělávání učitele“) pro určitý stupeň škol a typ vzdělávání**
- B. učitelské vzdělávání je diverzifikované**
- C. studijní programy vytvářejí vysokoškolské instituce**
- D. učitelské vzdělávání je založeno na akreditovaných studijních programech, které uskutečňují vysokoškolské instituce**

Ad A)

Formulace problému:

Pro stanovení „profilu vzdělání učitele“ pro určitý stupeň školy je třeba určit odpovídající typ studijního programu, včetně základního obsahu znalostí a dovedností, které se absolvováním tohoto studijního programu získají. Pro bližší vymezení obsahu těchto znalostí a dovedností je třeba definovat základní obsahové složky učitelské přípravy. Jejich stanovení je jedním z nejdůležitějších a současně obtížně řešitelných problémů, na jehož řešení by se měla podílet rozšířená konzultační skupina.

Základní obsahové složky učitelské přípravy lze definovat různým způsobem, jejich členění

a) odborně-předmětový (aprobační předměty)

- tvoří odborný základ učitelského vzdělání. Definice jeho obsahu bude vycházet z teze o nutnosti zastoupení základních předmětů daného oboru

Tento modul lze chápat jako složku, která nesouvisí přímo s učitelskou profesí. U uchazečů, kteří již absolvovali studium s neučitelským zaměřením ji lze chápat jako uznaný modul při přijímacím řízení k učitelskému studiu.

b) pedagogicko-psychologický

- představuje potřebný základ pro učitelské působení

c) všeobecný

- formuje potřebnou obecnou část znalostí učitele, včetně jazykových znalostí, Obsahová náplň modulu vymezuje učitele jako kulturního činitele a vymezuje úlohu školy při formování obecné vzdělanosti, mravního a etického cítění. Jedna se o potřebný společenskovední (humanitní) základ, principy morální a a etické, Patří sem také získání hlubšího pohledu na region, v němž fakulta působí a kde lze tudíž očekávat i působnost převážné části absolventů.

Moduly b a c spolu s dalšími disciplínami (didaktika jedn. předmětů apod.) lze chápat jako složku vlastní učitelské kvalifikace.

d) praktický

- představuje nácvik dovedností ve vybraných zařízeních, především na vybraných školách

Tento modul tvoří nedílnou součást akreditovaného studijního programu a měl by se opírat o systém „fakultních“ škol.

Profil vzdělání učitele (dále jen „profil“) pak vymezuje základní proporce mezi jednotlivými moduly (zejména proporce mezi odborně-předmětovým a pedagogicko-psychologickým modulem) a stanovuje základní obsah a rozsah znalostí a dovedností k dosažení „odborné připravenosti“ pro výkon učitelského povolání.

Ad B)

Formulace problému:

Příprava učitelů by měla být zajišťována nejen na vysokých školách, ale také na vysokoškolských institutech o externích vzdělávacích institucích (horizontální diverzifikace). Podobně by měly být koncipovány i studijní programy, jejichž jednotlivé moduly, zajišťující naplnění obsahových složek učitelské přípravy, by na sebe navazovaly a bylo by možné je absolvovat na jedné nebo více vzdělávacích institucích (vertikální diverzifikace). Cílem je stanovit podobu požadavků na vzdělání učitele.

Po definici profilu je možné výrazněji diverzifikovat přípravu učitelů. Učitele mohou připravovat nebo se na jejich přípravě podílet vysoké školy, vysokoškolské instituty a externí vzdělávací instituce. Je zřejmé, že rozhodující podíl vzdělávací nabídky pro přípravu učitelů bude zajištěn nabídkou studijních programů, které naplní profil komplexně. Studijní programy pro přípravu učitelů stanoví minimální studijní zátěž a typ studijního programu k naplnění profilu pro určitý stupeň školy, tj. k dosažení „odborné připravenosti“.

Navržený model (viz Ad A) umožňuje pro jednotlivé typy učitelské přípravy koncipování skladebných studijních programů, které umožní diverzifikaci přípravy učitelů:

- možnost absolvovat jednotlivé moduly na různých vzdělávacích institucích,
- doplňování jednotlivých modulů (složek přípravy),
- rozšiřování kvalifikace a aprobovanosti.

Definitivní podoba požadavku na vzdělání učitele bude zpracována po diskusích v konzultační skupině.

Ad C)

Formulace problému:

Pro přípravu učitelů pro jednotlivé stupně školské soustavy je třeba stanovit požadavky na úroveň jejich vzdělání, případně i typ studijního programu. Požadavky na úroveň vzdělání učitelů by měly být dlouhodobě stabilizované.

Nabízené varianty tvoří výchozí základnu pro další diskuse v rozšířené pracovní skupině a mohou být dále rozšířeny.

Studijní programy vytvářejí vysokoškolské instituce. Má-li být studijní učitelský program po předchozím doporučení Akreditačního kolegia akreditován ministerstvem jako studijní program pro přípravu učitelů (s důsledkem získání kvalifikace), pak v něm musí být respektovány požadavky, které ve spolupráci s příslušnými vysokými školami a dalšími odbornými gremii stanoví ministerstvo jako nezbytné (viz Ad A).

Základní typy učitelské přípravy

Učitelství pro mateřské školy (nebo spíše vychovatelství předškolního věku)

Varianta A - postačující je středoškolské odborné vzdělání

Varianta B - potřebné je minimálně středoškolské odborné vzdělání, případně absolutorium vyšší odborné školy v příslušném oboru

Varianta C - potřebné je minimálně středoškolské odborné vzdělání, případně absolutorium vyšší odborné školy v příslušném oboru nebo bakalářské vzdělání v příslušném oboru

Učitelství pro 1. stupeň základních škol

Varianta A - potřebné je vysokoškolské vzdělání magisterského stupně. Studijní program obsahuje moduly b, d, c, a - zde i v dalším pořadí dle zastoupení, modul a je zastoupen málo. Ve studijních programech je kladen důraz na ty prvky, které usnadní učitelům formování postoje žáků ke škole a ke vzdělávání obecně (jak je založen na 1. stupni, tak již přetrvává).

Realizace vysokoškolských studijních programů na pedagogických fakultách.

Získaná kvalifikace je zřejmá.

Varianta B - potřebné je vysokoškolské vzdělání alespoň bakalářského stupně. Studijní program obsahuje moduly b, d, c, a - zde i v dalším pořadí dle zastoupení, modul a je zastoupen málo. Ve studijních programech je kladen důraz na ty prvky, které usnadní učitelům formování postoje žáků ke škole a ke vzdělávání obecně (jak je založen na 1. stupni, tak již přetrvává).

Realizace vysokoškolských studijních programů na pedagogických fakultách, případně do budoucna na vysokoškolských institutech.

Získaná kvalifikace je zřejmá.

Učitelství pro 2. stupeň základních škol pro jednotlivé aprobace

Varianta A - potřebné je vysokoškolské vzdělání magisterského stupně pro jednopředmětové aprobace. Studijní program obsahuje moduly b, a, c, d.

Realizace vysokoškolských studijních programů na pedagogických fakultách.

Kvalifikace pro působení jako učitel 2. stupně základních škol v aprobačních předmětech (variantně nebo v předmětech příbuzných. Variantní řešení přináší ovšem komplikace ve vymezení pojmu příbuzný předmět).

Varianta B - potřebné je vysokoškolské vzdělání magisterského stupně nebo výjimečně bakalářského stupně pro jednopředmětové aprobace. Studijní program obsahuje moduly b, a, c, d.

Realizace vysokoškolských studijních programů na pedagogických fakultách, výjimečně na vysokoškolských institutech. Kvalifikace pro působení jako učitel 2. stupně základních škol v aprobačních předmětech. Potřebné je vysokoškolské vzdělání magisterského stupně. Studijní program obsahuje moduly a, b, c, ev. i d,

Realizace vysokoškolských studijních programů na přírodovědeckých, filosofických a jim příbuzných fakultách, na pedagogických fakultách jen v omezeném rozsahu.

V přípravě učitelů odborných předmětů (zejména pro střední odborné školy) další odborné fakulty.

Kvalifikace pro působení jako učitel střední školy v aprobačních předmětech.

Učitelství pro vyšší odborné školy pro jednotlivé „odborné“ aprobace

Varianta A - požadovaná je odborná připravenost odpovídající učitelství pro střední školy. Studijní program obsahuje moduly a, b, d, c. Realizace vysokoškolských studijních programů je výhradně na nepedagogických fakultách, s výjimkou přípravy učitelů pedagogických disciplín pro tento typ školy. Zvýšený důraz je kladen na kvalitu a vymezení dostatečného časového prostoru na modul d.

Kvalifikace pro působení jako učitel vyšší odborné školy v aprobačních předmětech.

Varianta B - příprava je totožná s učitelstvím pro střední školy. K dosažení odborné připravenosti se navíc vyžaduje alespoň minimální praxe v oboru. Tuto praxi lze absolvovat i v rámci odborné praxe učitelů-čekatelů.

Kvalifikace pro působení jako učitel vyšší odborné školy v aprobačních předmětech.

Varianta C - příprava je totožná s učitelstvím pro střední školy. Kvalifikace pro působení jako učitel střední školy v aprobačních předmětech.

Poznámka: příprava učitelů pro výuku všeobecně vzdělávacích předmětů odpovídá přípravě učitelů pro střední školy pro příslušné aprobace.

Ad D)

Zárukou kvality učitelských studijních programů je jejich periodické posuzování, a tím i jejich vzájemné srovnávání Akreditačním kolegiem, resp. tímto kolegiem vytvořenou pracovní skupinou pro příslušné obory. Proces akreditace studijního programu ověří proporce jednotlivých složek učitelské přípravy (viz bod ad A) a kvalitu jejich obsahu, a to v závislosti na typu a stupni škol, pro které budou absolventi příslušného programu připravováni. Vzhledem k tomu, že akreditace studijního programu je chápána rovněž jako garance naplnění odborné připravenosti k dosažení učitelské způsobilosti (viz kap. 2.2), bude mít tyto požadavky Akreditační kolegium při posuzování jednotlivých studijních programů k dispozici.

Akreditací bude rovněž stvrzena schopnost vzdělávací instituce učitelský studijní program realizovat na požadované úrovni.

V případech, kdy potřebné vzdělání je nabýváno absolvováním jiných než učitelských studijních programů nebo jejich částí na různých vzdělávacích institucích, je možné odbornou připravenost získat ve vzdělávací instituci, která má akreditovaný studijní program v oblasti učitelství (naplňující příslušný profil). Stane se tak studiem a ověřením znalostí kandidáta v těch součástech profilu, kde potřebné znalosti a dovednosti kandidát nenabyl absolvováním odborného studijního programu.

Získání učitelství způsobilosti

(ministerstvem jsou stanoveny požadavky a pravidla k získání „učitelství způsobilosti“)

Formulace problému:

Náročnost učitelství profese je zdůrazněna zavedením „učitelství způsobilosti“, která má ověřit osobnostní a profesní předpoklady pro výkon tohoto povolání. V žádném případě se nejedná o další zkoušku a tedy u zpochybnění dosaženého vzdělání. Je třeba navrhnout pravidla k získání učitelství způsobilosti. K diskusi je předloženo několik variant, které lze rozšířit.

Již bylo uvedeno, že základním předpokladem k získání učitelství způsobilosti je dosažení odborné připravenosti absolvováním akreditovaného studijního programu (popř. jeho doplnění). Udělení „učitelství způsobilosti“ je chápána jako konečné ověření profesních a osobnostních předpokladů pro výkon učitelství povolání.

Přiznání učitelství způsobilosti je tedy možné po dosažení odborné připravenosti a úspěšném absolvování nástupní, alespoň jednoruční praxe na škole, které je zakončeno vyhodnocením odborné praxe s přihlédnutím k profesním a osobnostním předpokladům pro výkon učitelství povolání. Toto vyhodnocení probíhá před komisí, která je k tomuto účelu zřízena příslušným školským úřadem, přičemž v komisi jsou zastoupeni jak představitelé praktikující školy, tak pracovníci školské inspekce a školského úřadu. V žádném případě se nejedná o další zkoušku. Institucionálně učitelství způsobilost potvrzuje školský úřad.

V průběhu odborné praxe je „učitel-čekatel“ podporován a veden „uvádějícím učitelem“. Pokud se jedná o absolventa neučitelství studijního programu, je možné si doplnit chybějící složky z učitelství studijního programu pro získání odborné způsobilosti v průběhu této odborné praxe. Získání učitelství způsobilosti se odrazí i v úpravě platu „učitele-čekatele“.

Varianta A - pokud kandidát učitelství způsobilosti nedosáhl, lze celé řízení, včetně odborné praxe na škole, jednou opakovat. Dosažení učitelství způsobilosti je požadováno jako kvalifikační předpoklad pro výkon učitelství povolání (tato varianta je v rozporu s řadou platných právních norem, především se zákoníkem práce).

Varianta B - pokud kandidát učitelství způsobilosti nedosáhl, nemůže být zařazen do vyšší platové třídy a nemůže získat žádné příplatky.

Varianta C - dosažení učitelství způsobilosti je nutnou podmínkou pro zahájení atestačního řízení. Pokud kandidát učitelství způsobilosti nedosáhl, nemůže být zařazen do vyšší platové třídy a nemůže získat žádné příplatky.

Část C

Gradace profesní dráhy učitele

Návrh cílového stavu

1. Rovina kvalifikační

1.1. Atestace

Důležitým prvkem v gradaci profesní dráhy učitele v rovině kvalifikační je **zavedení atestačního řízení, jehož výsledkem je získání atestace.**

Úspěšné absolvování atestačního řízení, které není pro učitele povinné, vytváří nárok na zvýšení platu učitele a současně je předpokladem k výkonu vyhraných funkcí. Možnost přiznání osobního příplatku učiteli není tímto opatřením dotčena. Zavedení atestací vytváří účinný nástroj k tomu, aby učitelé byli co nejvíce motivováni atestací získat.

Předpokladem pro účelné zavedení atestačního řízení do pedagogické práce je **odlišení atestace jako jednorázové zkoušky od atestačního řízení**, které by mělo zahrnovat širší hodnocení učitele, tedy hodnocení nejen podle okamžitého výkonu, který v některých případech může být odlišný od skutečného pedagogického výkonu ve škole. Při atestačním řízení bude učitel posuzován komplexněji (posouzení celkové dosavadní práce učitele a ověření jejích kvalit).

Navrhují se dva stupně atestačního řízení.

1.2. Podmínky atestačního řízení 1. stupně

Atestační řízení I. stupně mohou absolvovat učitelé s odpovídající pedagogickou a odbornou kvalifikací. Učitelé, kteří nastoupí do pedagogické praxe po zavedení podmínky získání učitelské způsobilosti, budou moci atestační řízení vykonat až po jejím dosažení. Vyučující, kteří jsou absolventi jiných fakult než těch, které vzdělávají učitele, mohou do doby zavedení povinného získání učitelské způsobilosti absolvovat atestační řízení po úspěšném ukončení doplňujícího pedagogického studia. Vyučující, kteří nesplňují požadavek vysokoškolského vzdělání, se atestačního řízení nemohou zúčastnit.

Atestační řízení je určeno učitelům základního a středního školství, tzn. i učitelům, kteří působí na soukromých a církevních školách. *(Varianta: Náklady spojené s realizací atestačního řízení si budou učitelé soukromých či církevních škol hradit z vlastních*

prostředků.) Atestační řízení nebude zaváděno pro učitelky mateřských škol, vychovatele, mistry odborné výchovy, trenéry a další obdobné skupiny pracovníků.

Učitel se může k atestačnímu řízení přihlásit nejdříve:

1. *varianta*: po třech letech souvislé pedagogické praxe.

(Pozn.: Za součást souvislé pedagogické praxe je považována i odborná stáž, na kterou je učitel vyslán školou nebo jinými školskými orgány.)

2. *varianta*: po pěti letech souvislé pedagogické praxe,

3. *varianta*: po pěti letech pedagogické praxe.

Varianty 1. až 3. budou započítávány až od chvíle získání této způsobilosti.

V případě neúspěchu bude možno atestační řízení opakovat nejdříve po dvou letech. Počet možných pokusů se neurčuje, neboť opakovaný neúspěch pravděpodobně časem přiměje učitele k přehodnocení svého úmyslu.

Otázkou zůstává, do jaké míry by se měl učitel finančně podílet na nákladech spojených s realizací atestačního řízení.

Varianta I: Atestační řízení je pro adepta bezplatné.

Varianta II: První dva pokusy jsou pro adepta bezplatné. Na dalších se podílí úhradou 50 % skutečných nákladů.

K atestačnímu řízení se učitel přihlašuje v místně příslušném školském úřadu podle sídla školy, v níž působí. Součástí přihlášky k atestačnímu řízení kromě písemně žádosti je:

- a) doklad o vzdělání (resp. doklad o získání učitelské způsobilosti) a doklad o délce praxe,
- b) popis dosavadní profesní dráhy,
- c) potvrzení o absolvování vzdělávacích kursů a školení, zejména v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, nebo popis jiných způsobů sebevzdělávání,

(Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR stanoví minimální rozsah a druh dalšího vzdělávání ped. pracovníků, bez jehož absolvování nebude možné se k atestačnímu řízení přihlásit.)

- d) popis účasti na pedagogických projektech školy (např. na přípravě vzdělávacích programů školy), popř. na projektech v rámci inovačních programů (ExTra, Program rozvoje ZŠ a SŠ, Okresní program rozvoje ZŠ a SŠ apod.),
- e) doporučení ředitele školy a vedoucího učitele (pokud není funkce vedoucího učitele ve škole ustavena doporučení příslušného školního inspektora), v případě vedoucího učitele doporučení metodika, ev. školního inspektora
- f) odborné Curriculum vitae, včetně přehledu vlastní odborné publikační činnosti, vlastních učebních pomůcek, popis netradičních metodických postupů atp.,

g) plán osobního rozvoje, ve kterém budou uváděny představy o dalším pedagogickém působení učitele v rámci školy, obce, regionu, na jakou oblast působení se hodlá zaměřit apod.

Konkrétní charakter atestačního řízení učitelů základního a středního školství bude vycházet z požadavků, jaké jsou na učitele jednotlivých stupňů kladeny.

Atestační řízení určené **učitelům I. stupně základních škol (ZŠ)** bude zaměřeno především **na didaktiku a metodiku vybraných předmětů vyučovaných na I. stupni ZŠ**. Základním úkolem učitele bude prokázat v něm především svou pedagogickou erudici.

Atestační řízení pro **učitele II. stupně ZŠ** bude mít **didaktickoodborné zaměření**. Základním úkolem učitele bude prokázat v něm svou odbornou a pedagogickou zběhlost.

Při atestačním řízení **učitelů středních škola vyšších odborných škol bude důraz kladen zejména na odborné znalosti adepta**.

Vzhledem k tomu, že učitelé II. stupně ZŠ, středních škol a vyšších odborných škol zpravidla vyučují v rámci své odborné aprobační dva předměty, je na učiteli, aby se rozhodl, který z předmětů bude tzv. „atestačním“. U učitelů, kteří vyučují pouze jeden předmět, ke kterému jsou studiem na jiné VŠ než pedagogické „vyškolení“, je „atestační“ předmět dán touto skutečností.

Učitel, který úspěšně absolvoval atestační řízení, bude předáno **osvědčení o atestaci 1. stupně**. Toto osvědčení má trvalou platnost. Současně mu bude zvýšen plat o 10 až 15 % tarifního platu.

Výhody spojené s úspěšným absolvováním atestačního řízení 1. stupně mohou být učiteli odejmuty jenom v krajním případě na základě individuálního posouzení a může tak učinit pouze územně příslušná atestační komise, resp. atestační komise ministerstva, která bude doplněna zástupcem České školní inspekce.

Dosud není jednota v názoru, zda atestace získaná na úrovni např. 1. stupně ZŠ bude platná i v případě, že si učitel doplní své vzdělání a začne učit na 2. stupni ZŠ.

1.2. Podmínky atestačního řízení 2. stupně

Atestační řízení 2. stupně je určeno atestovaným učitelům 1. stupně s 15letou pedagogickou praxí, kteří v posledních 5 letech vykonávali souvislou pedagogickou praxi. K tomuto stupni atestačního řízení se mohou učitelé přihlásit nejdříve po 5 letech od absolvování atestačního řízení 1. stupně.

K atestačnímu řízení 2. stupně se učitel přihlašuje v místě příslušném školském úřadu. Součástí přihlášky ke 2. stupni atestačního řízení kromě písemné žádosti je:

- a) doklad o úspěšném absolvování atestačního řízení prvního stupně,
- b) popis dosavadní profesní dráhy učitele,
- c) potvrzení o absolvování vzdělávacích kursů a školení, ze jména v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků včetně vzdělávacích aktivit stanovených ministerstvem pro dosažení atestace 2. stupně,
- d) popis účasti na pedagogických projektech školy (např. na přípravě vzdělávacích programů školy), popř. v projektech v rámci inovačních programů ExTra, Programu rozvoje ZŠ a SŠ apod.,
- e) doporučení ředitele školy a vedoucího učitele (pokud není funkce vedoucího učitele ve škole ustavena doporučení příslušného školního inspektora),
- f) odborné curriculum vitae, včetně přehledu odborné publikační činnosti, vlastních učebních pomůcek, popis netradičních metodických postupů atp., přehled vlastní odborné publikační činnosti, vlastních učebních pomůcek, netradičních metodických postupů atp., vlastní vyhodnocení plánu osobního rozvoje předloženého při atestačním řízení 1. stupně.

Atestační řízení 2. stupně může mít dvojí charakter:

I. varianta: Zaměření bude obdobné jako u 1. stupně s tím, že požadavky kladené na adepty a posuzovatelská kritéria budou náročnější,

II. varianta: Změření bude rozdílné a bude záležet jenom na učiteli, pro který typ atestačního řízení 2. stupně se rozhodne - např.:

1. atestační řízení 2. stupně předmětového typu (viz I. varianta).
2. atestační řízení 2. stupně manažerského typu (určeno zejména řídicím pracovníkům).

Učiteli, který úspěšně absolvoval tento stupeň atestačního řízení, bude předáno osvědčení o absolvování atestačního řízení 2. stupně, které má trvalou platnost. Současně mu bude zvýšen plat.

Výhody spojené s úspěšným absolvováním atestačního řízení 2. stupně mohou být učiteli odejmuty jenom v krajním případě na základě individuálního posouzení a může tak učinit pouze územně příslušná atestační komise, resp. atestační komise ministerstva, která bude doplněna zástupcem České školní inspekce.

Vlastní atestační řízení 2. stupně bude zavádění do praxe 5 let po zahájení atestačního řízení 1. stupně.

1.3. Atestační komise

Atestační řízení bude provádět **atestační komise**. Způsob jejího jmenování bude dvojitý:

- A. *pro učitele ZŠ, gymnázií a většiny SOŠ*
I. *varianta*: Atestační komisi jmenuje ředitel školského úřadu, který nese odpovědnost za hodnověrný průběh celého atestačního řízení.
II. *varianta*: Atestační komisi jmenuje na návrh ředitele příslušného školského úřadu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.
- B. *pro učitele vybraných odborných předmětů SOŠ a ev. uměleckých škol*
Atestační komise bude jmenována ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, a to vzhledem k ojedinělosti specializace a s ohledem na omezený počet odborníků, kteří kompetentní uchazeče posoudit. Seznam těchto předmětů bude stanoven ministerstvem. Ministerstvo nese odpovědnost za hodnověrný průběh celého atestačního řízení.

Atestační komise při posuzování učitelových kvalit bude vycházet z doporučení ředitele školy a vedoucího učitele (případně inspektora) a prokázání praktických a teoretických kvalit pedagogické práce adepta. Atestační komise také vezme v úvahu další související učitelovy aktivity, např. publikační a přednáškovou činnost, spolupráci se zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, autorství originálních učebních pomůcek apod.

Komise posoudí předložené materiály, s uchazečem uskuteční odborný pohovor o výsledcích jeho pedagogické praxe, o záměrech vyjádřených v osobním projektu a ověří jeho odborné a pedagogické schopnosti. Součástí řízení bude i odborná hospitace v rozsahu nejméně jedné vyučovací hodiny.

Uchazeče budou podle výše zmíněných kritérií posuzovat dva odborníci na didaktiku předmětu (resp. oboru - viz atestační řízení 2. stupně "manažerského typu"), který si učitel k atestaci zvolí. Jedním bude odborný pracovník z fakulty připravující učitele (resp. u vybraných odborných předmětů SOŠ pracovník příslušné fakulty „nepedagogického směru“ dle oboru), druhým metodik (resp. odborník z praxe). Příslušný správní úřad bude v atestační komisi zastoupen třetím členem komise, který se současně stane jejím tajemníkem. K atestačnímu řízení může být přizván ředitel školy, kde učitel působí, popř. příslušný školní inspektor.

Složení atestačních komisí i jmenování jejich členů v prvním roce zavedení atestačních řízení bude samostatně upraveno (období, kdy ještě nebude dostatečně vysoký počet atestovaných metodiků a vedoucích učitelů).

Podrobný způsob provádění atestačního řízení, včetně ustavení atestačních komisí, bude stanoven Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Atestační řízení 1. stupně bude do praxe zaváděno postupně s vědomím, že nejprve by jím měli projít ti, kteří se budou atestací účastnit v dalších kolech jako členové atestačních komisí.

Jednotlivá kola atestačního řízení	Uchazeči
1. kolo do 12 měsíců od zavedení atest. řízení do praxe	Prvního atestačního řízení se zúčastní metodikové a vedoucí učitelé.
2. kolo od 12 do 24 měsíců od zavedení atest. řízení do praxe	Druhého kola atestačního řízení se zúčastní ředitelé škol. Dále se jej mohou zúčastnit i metodikové a vedoucí učitelé.
3. kolo od 24 do 36 měsíců od zavedení atest. řízení do praxe	Třetí kolo atestačního řízení bude určeno zástupcům ředitelů škol a výchovným poradcům. Dále bude určeno metodikům, vedoucím učitelům a ředitelům škol.
4. kolo po 36 měsících od zavedení atest. řízení do praxe	Čtvrté kolo bude přístupné již pro všechny učitele, kteří budou splňovat podmínky (délka praxe, odborná a pedagogická způsobilost, resp. zkouška učitelské způsobilosti).

Pozn. - Byl zvažován návrh, podle kterého by se navrhované opatření nevztahovala na ty učitele, kteří k datu atestačního řízení překročili 55. rok svého života, a kteří při tom vyhovují požadavkům uvedeným ve vyhlášce o odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků. Současně bylo variantně zpracováno zvýšení nárokové mzdy těchto učitelů, a to bez podmínky absolvování atestačního řízení. Ukázalo se však, že by tato opatření, mělo výrazný dopad na státní rozpočet a současně by působilo antimovatičně.

Překladatelé materiálu jsou si vědomi toho, že zavedení atestačních řízení nelze provést plošně na všech typech škol. V mnohých odborných středních školách (např. konzervatořích) učí někdy odborníci s mimořádnou specializací a osobnosti světového formátu, kteří nesplňují základní požadavky na učitele kladené. Tito lidé učí pouze ze zájmu, někdy z jakési sentimentality ke škole, na které kdysi studovali i oni, zavádět atestace pro tyto učitele nepřichází v úvahu a situace bude i nadále řešena v souladu s § 11. odst. 2 nařízení vlády ČR č. 251/1992 Sb. ve znění č. 76/1994 Sb.

2. Rovina funkční

Předpokladem pro funkční gradaci, kterou doprovází další finanční zvýhodnění, je získání **atestace, předepsaná délka pedagogické praxe** a příp. **funkční školení** v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, popř. další předepsané školení podle charakteru vykonávané funkce.

2.1. Uvádějíci učitel

Uvádějíci učitel uvádí učitele-čekatele, do praxe. Jeho úkolem je pomoci tomuto začínajícímu učiteli jak po stránce metodické, tak po stránce administrativně organizační. Jednou z povinností uvádějícího učitele je zpracování hodnocení začínajícího učitele, které bude sloužit jako důležitý podklad při posuzování učitelské způsobilosti začínajícího učitele 1. stupně. Tato podmínka vstupuje v platnost 60 měsíců od data zákonného schválení atestačního řízení ve školství.

Skutečnost, že práce uvádějícího učitele je odborně i organizačně náročná, bude po dobu jeho práce se začínajícím učitelem zohledněna nárokovým zvýšením platu.

2.2. Vedoucí učitel - vedoucí školní oborové komise

Vedoucí učitel stojí v čele školní oborové (ev. předmětové) komise, kterou zřizuje ředitel školy. Komise má nejméně tři členy, vedoucí učitel je odpovědný řediteli školy za odbornou úroveň vyučování předmětům sdruženým v školní oborové komisi a případně za úroveň zpracování těch částí vzdělávacího programu (popřípadě povolené úpravy modelového vzdělávacího programu), které se k těmto předmětům vztahují. Vykonává rovněž organizačně-administrativní práce vztahující se k metodickému obsahu své funkce. Z titulu své funkce spolupracuje s (okresním) metodikem. Do své funkce je ustanoven ředitelem školy. Funkce vedoucího učitele se na škole nezřizuje, pokud není zřízena oborová komise. (Oborová komise musí být zrušena v tom případě, kdy počet vyučujících v dané oborové komisi klesne pod tří. Oborová komise může být zrušena i na základě rozhodnutí ředitele. V těchto případech je vedoucí učitel ze své funkce odvolán.)

Práce *vedoucího učitele* je odborně i organizačně náročná, proto:

I. varianta: této skutečnosti odpovídá **nárokové zvýšení platu**.

II. varianta: bude vedoucímu učiteli **snížen úvazek o 2 až 4 hodiny týdně** podle velikosti komise (s ohledem k časovým nárokům na hospitační a metodickou činnost).

III. varianta: **kombinace varianty I. a II.**

Vedoucí učitelem může být **učitel s minimálně 5-ti letou praxí**. *Vedoucí učitel musí rovněž absolvovat atestační řízení 1. stupně. Tato druhá podmínka vstupuje v platnost 36 měsíců od data zákonného schválení atestačního řízení ve školství.*

Vzorový statut školní oborové komise bude vydán Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy ČR.

2.3. Výchovný poradce

Funkce *výchovného poradce* zaujímá v rámci gradace profesní dráhy učitele specifické místo. Výchovným poradcem by se měl stát jedině takový **učitel s atestací, který absolvoval specializační studium v oboru výchovného poradenství**.

Vykonávání funkce výchovného poradce bude zohledněna:

I. varianta: nárokovým zvýšením platu,

II. varianta: snížením úvazku o 2 až 3 hodiny týdně podle velikostí školy (jedná se o změnu oproti současné normě, která stanoví snížení úvazku v rozmezí 1 až 3 hodin -viz § 5 c. d nařízení vlády České republiky, kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovně práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství č. 503/1992 Sb.),

III. varianta: kombinace varianty I. a II.

Pozn. Navrhované zvýhodnění se týká pouze těch výchovných poradců, kteří splňují výše uvedené podmínky.

Podmínka absolvování atestačního řízení 1. stupně vstupuje v platnost 60 měsíců od data zákonného schválení atestačního řízení ve školství.

Metodikem se může stát učitel s **atestací a s minimálně 7letou pedagogickou praxí**, který patří v rozsahu své působnosti (místní, odborné) k nejlepším pedagogům daného předmětu či oboru. Je kreativní a vyznačuje se organizačními a komunikativními schopnostmi. *Metodik* provádí v první řadě metodicko-konzultační a koordinační činnosti. Současně se uplatňuje jako lektor. Poskytuje pomoc především učitelům-čekatelům, významně spolupracuje s vedoucími učiteli dané odbornosti. Podílí se na práci atestačních komisí. *Metodik* musí být osobností, která se přímo podílí na realizaci transformace českého školství.

Metodik je do své funkce jmenován, popř. odvoláván, ředitelem školského úřadu. Předpokládá se, že počet *metodiků* v rámci okresu bude úměrný počtu učitelů daného předmětu či oboru.

Metodik je odměňován, kromě nárokového zvýšení mzdy, jenž mu náleží za atestací:

1. - školským úřadem v rámci dohody o pracovní činnosti (metodicko-konzultační a koordinační činnost)
2. - zařízeními pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (lektorská činnost).

Navrhuje se, aby byl *metodikovi* **snížen povinný úvazek o 2 hodiny**. (Jedná se o navrhovanou změnu oproti stávajícímu stavu, kdy *metodikovi* může být úvazek snížen pouze o 1 hodinu – viz § 5 odst. 1f nařízení vlády ČR č. 503/1992 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovně práce ostatních pedagogických pracovníků ve školství.)

Podmínka absolvování atestačního řízení 1. stupně vstupuje v platnost 24 měsíců od data zákonného schválení atestačního řízení ve školství.

Funkce vedoucího učitele a *metodika* se nevylučuje.

2.5. Zástupce ředitele a ředitel školy

Předpoklady pro výkon těchto funkcí dosud stanoví vyhláška MŠ ČSR c. 59/1985 sb., o odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků. Připravovaná nová vyhláška MŠMT ČR o odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků se zabývá pouze způsobilostí ředitele školy. Požadavky na *zástupce ředitele školy* v návrhu vyhlášky nejsou specifikovány, neboť jsou ponechány v kompetenci *ředitele školy*.

Ředitelem školy se může stát atestovaný učitel nejdříve po sedmi letech pedagogické praxe, který absolvoval (nebo do dvou let od nástupu do funkce absolvuje) funkční školení (absolvování tohoto školení je důležitou podmínkou k vykonávání všech řídicích funkcí ve školství). Pedagogickou praxí se rozumí praxe získaná bezprostřední výchovně vzdělávací činností nebo praxe související s řídicí nebo pedagogickou činností škol, popřípadě s výkonem inspekční činnosti na školách. Podmínka absolvování atestačního řízení 1. stupně vstupuje v platnost 36 měsíců od data zákonného schválení atestačního řízení ve školství.

Řediteli a zástupci ředitele školy se za výkon funkce přiznává funkční příplatek.

Ředitelům školy bude Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR doporučeno, aby *zástupci ředitele* byli rovněž atestovaní učitelé, kteří absolvovali funkční školení. Pro *zástupce ředitele* se délka pedagogické praxe nestanovuje, z výše uvedeného je však zřejmé, že by neměla být kratší než lhůta potřebná k vykonání atestace.

2.6. Další možnosti funkčního nebo profesního uplatnění učitelů

2.6.1. V rámci školy

S trochou nadsázky lze do této roviny (funkční) zařadit i funkci *třídního učitele*. Práce *třídního učitele* v sobě obnáší krom pedagogické činnosti i množství agendy, kterou lze označit za správní. Navrhuje se, aby tato práce, která klade značné nároky zejména na psychologické a organizační schopnosti učitele a na jeho čas, byla lépe zohledněna, než jak je tomu dosud a to:

I. varianta: snížením povinného úvazku o 2 hodiny, v případě *třídních učitelů* v 1. ročníku základní školy, speciální základní školy, zvláštní školy a pomocné školy ***o 3 hodiny***

II. varianta: nárokovým zvýšením platu

2.6.2. Mimo školu

Školní inspektor

Školní inspektor podle novely školského zákona není pedagogickým pracovníkem, ale zaměstnancem státní správy.

Přesto je nezbytné, jako základní předpoklad výkonu těchto funkcí, byla vyžadována pedagogická praxe, atestace 1. (ev. i 2.) stupně a dále zkušenost s řídicí prací (zástupce ředitele, ředitel školy) nebo zkušenost z působení ve funkci metodika.

Učitelé, kteří k datu schválení atestačního řízení dosáhli 55 let (II. varianta - 50 let), budou moci vykonávat výše uvedené funkce bez absolvování atestačního řízení.

3. Závěr

Formulace problémů

Je třeba:

- a) domyslet charakter atestačního řízení a stanovit požadavky a kritéria pro přiznání jednotlivých stupňů,
- b) atestační řízení a z něj vyplývající povinnosti a oprávnění stanovit zákonem,
- c) novelizoval vyhlášku o odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků.
- d) zpracovat novelu nařízení vlády ČR č. 503/1992 Sb., kterým se stanoví míra vyučovacích povinností učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků.
- e) prosadit změnu nařízení vlády ČR č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, ve znění pozdějších předpisů.

Na úplný závěr předkládáme ke zvážení, zda by nebylo z hlediska zvýraznění společenského postavení učitelů vhodné zavést pracovní tituly, a to obdobně, jako tomu bylo za „první republiky“. Např.:

Pro základní školy:

učitel čekatel (do získání učitelské způsobilosti)

učitel

atestovaný učitel

atestovaný učitel 2. stupně

atestovaný středoškolský učitel, ev. atestovaný středoškolský profesor

atestovaný středoškolský učitel 2. stupně, ev. atestovaný středoškolský profesor

2. stupně.

Část D

Systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků²

Návrh systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen DVPP) je zpracován s cílem pomoci školám vyrovnat se s nároky autonomním postavení a umožnit státu prosazovat koordinovaně záměry státní vzdělávací politiky, neboť účinně fungující systém DVPP je jednou z efektivních cest vyrovnávání výchovy a vzdělávání s proměnami společenského, přírodního i civilizačního kontextu.

Úspěšnost transformace našeho školství je do značné míry závislá na osobnostní a profesionální připravenosti pedagogických pracovníků. Pedagogický pracovník, který je schopen měnit a rozvíjet sebe a svůj způsob vyučování, současně mění a rozvíjí svou školu, a tak se podílí na transformaci školského systému.

Předpokládaný návrh je koncipován v návaznosti na program rozvoje vzdělávací soustavy „Kvalita a odpovědnost“ tak, aby umožnil profesní a osobnostní růst pedagogických pracovníků, podpořil iniciativu pedagogických pracovníků i škol, zajistil služby podporující práci školy (další vzdělávání, metodický a poradenský servis školám, zavádění inovací ve vybraných směrech a oblastech vybranými akcemi, soutěžemi), podpořil kontakty mezi školami a mezi nejlepšími pedagogickými pracovníky a uplatňování jejich vlivu, jejich zkušeností na ostatní pedagogické pracovníky. Návrh vychází ze současné situace v oblasti dalšího vzdělávání u nás, zohledňuje domácí tradice i ověřené zahraniční zkušenosti.

1. Poslání DVPP

1.1. Další vzdělávání pedagogických pracovníků je systematický a kontinuální proces, který navazuje na pregraduální vzdělávání a je součástí profesionální kariéry pedagogického pracovníka.

1.2. Posláním DVPP je podporovat.

- osobnostní a profesionální rozvoj pedagogických pracovníků,
- úsilí pedagogických pracovníků a škol při transformaci vzdělávací soustavy a zvyšování kvality vzdělávání,
- realizaci vzdělávací politiky státu,
- systém profesní dráhy pedagogického pracovníka – učitele nabídkou odpovídajícího dalšího vzdělávání pro dosažení 1. a 2. atestace.

2. Základní funkce systému DVPP

² Pojem pedagogický pracovník je vymezen zákonem č. 29/1984 Sb, § 50.

2.1. Nabídka, příprava a realizace vzdělávacích programů pro DVPP, které lze rozlišit:

2.1.1. podle iniciace programu na cílené státní programy a programy vznikající z podnětu škol a pedagogických pracovníků příp. dalších institucí.

2.1.2. podle adresáta na programy uměřené na osobnost pedagoga, na školu, na školství v okrese, regionu nebo v celém státě.

2.2. Metodická a konzultační pomoc školám a školským zařízením poskytovaná metodiky, tj. zkušenými pedagogickými pracovníky a lektory DVPP, při přípravě projektů a vzdělávacích programů, při odstraňování nedostatků v metodice výuky, iniciací a podporou žádoucích změn v činnosti škol a školských zařízení.

2.3. Podporování toku informací k pedagogickým pracovníkům a mezi pedagogickými pracovníky, tj. zajišťování výměny zkušeností, zprostředkování pracovních kontaktů mezi pedagogickými pracovníky a školami, získávání a poskytování informací z MŠMT a mezi školami (vertikální a horizontální). Zřizování kontaktních center (pro neformální setkávání).

2.4. Servis spočívající v zpřístupnění všech aktuálních učebnic a kurikulárních materiálů (mediatéka) k presenčnímu studiu i k výpůjčkám celých kolekcí, v profesionální/technické pomoci pedagogickým pracovníkům při přípravě vlastních kurikulárních materiálů.

2.5. Zpětná vazba a kontrola účinnosti DVPP se realizuje především monitorováním informací o kvalitě a využívání nabízených vzdělávacích programů prostřednictvím marketingových metod, hodnocením práce školských zařízení DVPP, uplatněním ekonomických vazeb (mezi nabídkou a poptávkou) ve financování DVPP.

3. Principy činnosti systému DVPP

Systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků chápeme jako významný subsystém vzdělávací soustavy.

3.1. Principy koncepce systému DVPP

- a) DVPP je zaměřeno na realizaci strategických záměrů MŠMT **prostřednictvím grantů a schválených vícedenních, zahraničních a finančně náročných vzdělávacích programů** a na uspokojování vzdělávací poptávky a potřeb pedagogických pracovníků a škol.
- b) DVPP má těsnou vazbu s transformací vzdělávací soustavy. **DVPP je součástí přípravy učitele a je provázáno s profesní dráhou učitele.**

- c) Pedagogický pracovník má **povinnost** (podle § 51 odst. 2 zákona č. 29/1984 Sb. a podle § 141 a) zákoníku práce jako povinnost pro všechny pracovníky) **se dále vzdělávat a rozvíjet svoji pedagogickou kompetenci**. Institucionální vzdělávání DVPP není podle zákona výslovně povinné. Odpovídající stupeň rozvoje pedagogických kompetencí je oprávněn hodnotit (viz § 3 zákona 564/90 Sb.) ředitel školy, zástupce ředitele školy, inspektor. Ti také mohou od pedagogického
- d) pracovníka požadovat další vzdělávání. Pedagogický pracovník má **právo na další vzdělávání s obsahem dle vlastního výběru**. Současně musí nabídka vzdělávacích programů a akcí umožnit pedagogickým pracovníkům-učitelům dosažení 1. a 2. atestace.
- e) **V oblasti vzdělávací nabídky se umožní volba výběru ze vzdělávací nabídky pro všechny účastníky**. Pro zabezpečení efektivního dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků jsou využívány nejrůznější instituce, které nabízejí programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a které mohou být financovány platbou škol za jejich účastníci, účelovými prostředky ze získaných státních grantů vypisovaných MŠMT, regionálními ev. lokálními orgány na přípravu a rozběh nových vzdělávacích aktivit.
- f) **Volba ze vzdělávací nabídky je v podstatě věcí škol** (hlavně finanční toky jdou na školy jako účelová dotace) **a pedagogických pracovníků**, Rámcový výběr vzdělávacích programů a akcí v rámci DVPP je zpracován formou plánu DVPP školy a je součástí plánu činnosti školy. **Státní a obecní školy získávají účelové prostředky na další vzdělávání pedagogických pracovníků, kterými kryjí náklady na další vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci plánů činnosti školy a náklady institucí zabezpečujících jejich další vzdělávání**. Použití prostředků na DVPP je veřejnou záležitostí školy a je obsahem výroční zprávy školy. Rozsah těchto prostředků tvoří rozhodující část rozpočtových prostředků určených na podporu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.
- g) Systém DVPP je budován jako otevřený a pluralitní, který významně využívá **tvůrčího potenciálu pedagogických pracovníků** všech typů škol.
- h) Základem je kladná motivace pedagogických pracovníků pro DVPP. Je vytvořena atraktivností nabídky a kvalitou vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky, pozitivní stimulací pedagogických pracovníků ze strany vedení škol a promyšlenou personální politikou ve školství (gradací profesní dráhy učitele, která bude mít vliv i na odměňování).

3.2. Principy institucionálního zajištění

- a) Stát podporuje další vzdělávání pedagogických pracovníků. Finanční podpora z kapitoly školství zahrnuje **podporu především uživatelům** (pedagogickým pracovníkům prostřednictvím a v zájmu škol, na nichž působí), **částečně státním poskytovatelům dalšího vzdělávání** (pedagogickým centrům, vysokým školám) **grantovým a institucionálním způsobem a nestátním poskytovatelům dalšího vzdělávání** (soukromé instituce, občanská sdružení,

nadace, vzdělávací střediska apod.) **grantovým způsobem**. V rámci systému DVPP se vytvoří určité organizační stabilní jádro, které zaručí funkční propojení účastníků a zajistí určité vymezené funkce státního zájmu.

- b) Stabilní jádro tvoří zařízení DVPP - pedagogická centra zřizované orgány státní správy (regionální síť zřizují vyšší územně správní celky a dočasně MŠMT. doplňují ji školské úřady). **Regionální zařízení DVPP - regionální pedagogická centra jsou organizačním základem decentralizované soustavy státních institucí pro organizování dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků** a budou financována platbou škol za jejich účastníky, institucionálním státním příspěvkem v závislosti na rozsahu, kvalitě a na MŠMT požadované orientaci poskytovaného dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, účelovými prostředky ze získaných státních grantů vypisovaných MŠMT ev. regionálními orgány na přípravu a rozběh nových aktivit dalšího vzdělávání. Okresní zařízení DVPP³ - okresní pedagogická centra nejsou proto zřizována MŠMT. Mohou však vznikat jako lokální instituce podle zájmu a místních podmínek, pokud si smluvně zajistí financování ze škol. Nemusí být vázána na okresy.
- c) Pedagogická centra propojují vzdělávací poptávku škol a pedagogických pracovníků se vzdělávací nabídkou (v podstatě jen jako manažerské a servisní organizace), plní další funkce (metodická a servisní pomoc školám, příprava soutěží, přehlídek a akcí, které jsou součástí systému práce s talentovanými dětmi a mládeží, podporování kontaktů mezi školami a pedagogickými pracovníky, navazování kontaktů s pedagogickými iniciativami, organizování výměny informací mezi pedagogickými pracovníky, metodiky a pedagogickými iniciativami), poskytují MŠMT základní informace o potřebách a nabídkách DVPP a jejich realizaci.
- d) MŠMT, ČŠI a školské úřady sledují kvalitu a organizaci DVPP (ČŠI zejména vliv DVPP na práci škol) a navrhují příslušná opatření

4. Typy a formy DVPP

Další vzdělávání pedagogických pracovníků podporuje celoživotní rozvoj profesních kompetencí pedagogických pracovníků a celkový rozvoj jejich osobnosti prostřednictvím nejrůznějších typů a forem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Níže uvedený přehled je pouze ilustrativní výčet možností typů a forem DVPP, které mohou být pedagogickým pracovníkům nabídnuty v rámci uceleného systému DVPP.

Základním kritériem pro posuzování významu jednotlivých typů DVPP z hlediska profesního uplatnění pedagogických pracovníků je zvyšování jeho kvalifikace

³ Viz zákon č. 139/1995 Sb., § 6, odst. 1, písmeno n),

včetně dosažení atestací, rozvoj pedagogických kompetencí a transformace školství.

Významné a nezaměnitelné postavení v typech DVPP související se zvyšováním kvalifikace pedagogického pracovníka např. v **rozšiřujícím studiu** nebo se změnou, např. v **doplňujícím pedagogickém studiu** pro absolventy fakult nepřipravující pedagogy, mají vysoké školy.

Zásadní podporu zasluhuje v současné situaci zvláště aktuální **funkční studium** pro současné i potencionální pracovníky školského managementu a České školní inspekce, které by mělo být nezbytnou podmínkou pro vykonávání určitých funkcí ve školství. Podobného významu je i **specializační studium** pro přípravu pedagogického pracovníka v oblastech mimo jeho aprobaci a **studium pro pracovníky soustavy DVPP**. Tyto typy DVPP mohou být organizovány nejen vysokými školami, ale i dalšími pověřenými pracovišti DVPP, za významné spoluúčasti pedagogů vysokých škol a odborníků z ostatních oborů a organizací jako odborných lektorů.

I typy DVPP nesměřující k získání další kvalifikace jsou velmi významné pro zavádění inovací do škol, prohlubování pedagogické i odborné zdatnosti pedagoga a pro celkové zlepšování kvality jeho práce.

Vymezené typy a formy vzdělávání je možno chápat jako součást neuzavřeného celku, ve kterém se některé doporučené typy studia pro získání kvalifikace mohou stát předepsanými (např. úspěšné absolvování funkčního studia před nástupem do funkce, absolvování specializovaných kursů pro dosažení atestace apod.).

4.1. Typy DVPP

4.1.1 DVPP kvalifikační

- rozšiřující studium určené pedagogickým pracovníkům, kteří si z různých důvodů rozšiřují předmětovou aprobaci, uskutečňují jen vysoké školy,
- doplňující pedagogické studium určené pedagogickým pracovníkům, kteří mají odbornou způsobilost, ale nezískali požadovanou pedagogickou způsobilost, uskutečňují jen vysoké školy,
- funkční studium určené řídicím pracovníkům, uskutečňují vysoké školy, pedagogická centra, nestátní organizace,
- specializační studium určené pro přípravu pedagogických pracovníků nad rámec jejich aprobace, uskutečňují vysoké školy, pedagogická centra, nestátní organizace,
- studium pro pracovníky soustavy DVPP, uskutečňují vysoké školy, pedagogická centra, nestátní organizace.

4.1.2. DVPP zdokonalovací

- adaptační další vzdělávání určené začínajícím pedagogickým pracovníkům, především učitelům-čekatelům, uskutečňují školy ve spolupráci s pedagogickými centry a ČŠI,
- aktualizací další vzdělávání určené pedagogickým pracovníkům, kteří se vrátili do profese po delší přestávce, uskutečňují podle svých možností všechna zařízení pro DVPP bez ohledu na zřizovatele včetně zahraničních institucí a pedagogických iniciativ.

4.2. Formy DVPP

4.2.1. Speciální kvalifikační kursy, semináře a jiné formy vzdělávání organizované institucemi

4.2.2. Distanční vzdělávání

4.2.3. Sebevzdělávání pedagogických pracovníků

5. Organizační struktura systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

Do DVPP svými iniciativami vstupují Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, školské úřady, obec, rady škol, nezávislé učitelské iniciativy a profesní organizace, Česká školní inspekce, vysoké školy a resortní výzkumná pracoviště, ředitelé škol, pedagogičtí pracovníci, státní a soukromé instituce pro další vzdělávání. Realizace vzdělávacích programů a akcí v rámci DVPP financovaných z účelově vázaných prostředků škol je umožněna těm institucím, které mají osvědčení MŠMT pro výkon těchto aktivit.

Územní působnost institucí DVPP není nijak omezena a je ovlivňována nabídkou a poptávkou. Předpokládá se však jistá koordinace činnosti institucí DVPP, zejména při zajišťování státních programů DVPP. Nabídka vzdělávání pedagogických pracovníků vychází z analýzy požadavků a potřeb pedagogické veřejnosti na školách, v okresech a v regionech a ze záměru státní vzdělávací politiky. Potřeby adresátů DVPP a funkce institucí v systému DVPP ovlivňují profilaci jednotlivých zařízení DVPP. Správní a organizačně-řídící funkce přísluší zřizovateli. Za odbornou a obsahovou úroveň vzdělávání odpovídá pracoviště DVPP na MŠMT náměstkovi ministra školství pro základní a střední školství.

Základními prvky této organizačně a informačně provázané struktury jsou:

5.1. Pracoviště pro DVPP na MŠMT ČR odpovědné za strategické plánování, zadávání a uplatňování prioritních vzdělávacích programů, monitorování, koordinaci a kontrolu zařízení DVPP.

5.2. Rada pro DVPP

- a) jako konzultativní orgán ministerstva v oblasti koncepce a rozvoje DVPP, posuzování činnosti a profilových vzdělávacích programů,
- b) jako orgán provádějící osvědčení a způsobilosti vzdělávacího zařízení.

5.3. Zařízení DVPP

5.3.1. regionální zařízení DVPP - regionální pedagogická centra jako pracoviště, která organizují, koordinují a řídí realizaci programu DVPP, poskytují metodický servis, informační a knihovnické služby, zajišťují předmětově olympiády a soutěže.

5.3.2. okresní zařízení DVPP - okresní pedagogická centra jako pracoviště, která realizují další vzdělávání pedagogických pracovníků především základních a mateřských škol, poskytují metodický servis. vzdělávání pedagogických sborů.

5.4. Škola zajišťuje řízené sebevzdělávání, vlastní vzdělávací programy pro pedagogický sbor, akce center a středisek DVPP přímo na školách, vzdělávací služby, metodický servis pro ostatní školy, profilaci metodiků (zkušených pedagogických pracovníků a lektorů DVPP) pro jednotlivé předměty.

5.5. Vysoké školy, příp. jejich ústavy a centra tvoří lektorské zázemí pro DVPP a zajišťují kvalifikační a rekvalifikační přípravu pedagogických pracovníků, tvorbu dlouhodobých programů, analýzu vzdělávacích potřeb v regionu, výzkum optimalizace DVPP.

5.6. Instituce pro další vzdělávání pracovníků zřizované jinými ministerstvy jako zařízení pro další vzdělávání pracovníků příslušných resortů i pedagogických pracovníků v těchto resortech.

5.7. Nestátní organizace a vědecké společnosti zajišťující možnost vytvoření širší a bohatší nabídky vzdělávacích programů pro pedagogické pracovníky.

6. Financování DVPP

Návrh rozpočtové politiky v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků vychází ze současného stavu a směřuje k předpokládanému stavu při dobudování sítě zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v roce 1998 v závislosti na stanovených zásadách financování.

Zásady financování DVPP

MŠMT vyčlení v rozpočtu školství finanční prostředky na DVPP a přidělí je:

I. Jako účelově vázané dotace uživatelům DVPP (školám a školským zařízením) formou normativu, jako účelově vázanou součást na DVPP jejich rozpočtu. Ředitel školy

hradí DVPP ve spojení s osobním plánem rozvoje jednotlivých pedagogických pracovníků připravujících se na atestaci. Škola využívá pro zabezpečení efektivního dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků nejrůznější instituce, které mají osvědčení MŠMT a které nabízejí programy DVPP, MŠMT schvaluje tyto vzdělávací programy a akce na základě doporučení Rady pro DVPP.

Účelově vázané dotace uživatelům DVPP (školám a školským zařízením) budou sloužit ke krytí nákladů:

a) *na aktivity DVPP (účastnický poplatek, cestovní výlohy).*

Z celkového počtu cca 146 tisíc pedagogických pracovníků (viz materiál UIV školní rok 1993/94 a materiál MŠMT) je stávající soustava DVPP schopna při dnešních kapacitách vzdělávacích zařízení a současné úrovni motivačních stimulů vzdělávat maximálně cca 5 tisíc pedagogických pracovníků ročně při uvažované cca 50 hodinové dotaci na jednoho pedagogického pracovníka (viz závěrečné zprávy pedagogických center). Po dobudování systému DVPP budou schopna zařízení DVPP vzdělávat až pětinu pedagogických pracovníků ročně, tj. 30 tisíc. Náklady při uvažované cca 50 hodinové vzdělávací dotaci na jednoho pracovníka (vycházíme z evropského průměru) činí cca 3700,- Kč (250: Kč stravně a ubytování na den, 300,- Kč doprava, 250,- Kč lektorné na hodinu při počtu deseti účastníků ve skupině, 300,- Kč materiálně technické zabezpečení).

b) *na suplování (náklady spojené s neúčastí pedagogického pracovníka na pracovišti).*

Mzdové prostředky přidělované školám na Suplování vycházejí z uvažovaného počtu vzdělávajících se pedagogických pracovníků a 30 hodinách týdně po 50,- Kč.

Školy mohou na základě společné dohody část těchto prostředků sdružovat na krytí společných aktivit DVPP.

Pro koordinovaný postup škol k použití účelových finančních prostředků na DVPP se vydává „Pokyn náměstka ministra školství, mládeže a tělovýchovy České republiky pro základní a střední školství k použití účelově vázaných finančních prostředků přiděleným státním a obecním školám na další vzdělávání pedagogických pracovníků“.

II. Jako účelově vázané dotace dodavatelům na podporu realizace celostátních programů DVPP, tj. programů, jejichž zavádění je v zájmu politiky MŠMT, jako např. modelové vzdělávací programy škol, specializované programy pro dosažení jednotlivých stupňů atestace. Tyto prostředky budou poskytovány na základě výběrového řízení vypsání MŠMT.

III. zařízením DVPP - regionálním pedagogickým centřem, ke krytí části provozních nákladů, ale nikoli na realizaci vzdělávacích akcí (finanční prostředky na realizaci vzdělávacích akcí získávají od účastníků - škol), **a k zajištění plnění dalších funkcí v systému DVPP.** Finanční prostředky přidělené zařízením DVPP - regionálním pedagogickým centřem obsahují tyto položky:

- a) Provozní náklady zařízení DVPP musí vycházet z reálného rozpočtu (nájemné, energie, dodavatelská údržba, drobný hmotný investiční majetek, ostatní provozní náklady).
V roce 1996 při dobudování sítě zařízení DVPP bude celkový počet zařízení DVPP činit cca 10 regionálních pedagogických center.
- b) Mzdy a platy pracovníků zařízení DVPP.
Z této položky budou hrazeny pouze mzdy a platy pracovníkům zařízení DVPP. Tato položka neobsahuje odměny metodiků, které jsou hrazeny z prostředků získaných za realizaci programů DVPP od účastníků.
Náklady na mzdy a platy pracovníků zařízení DVPP vycházejí z předpokládaného počtu 8 pracovníků regionálního pedagogického centra, tj. celkem 80 pracovníků při dobudování sítě zařízení DVPP (10 RPC), z uvažované 10. platové třídy a z povinných odvodů na zdravotní a sociální pojištění.
- c) Materiálně technické zajištění rozvoje zařízení DVPP zahrnuje prostředky na vybavení zařízení DVPP technickými prostředky.

Na dobudování sítě zařízení DVPP (10 RPC) bude celková částka činit 8,1 mil. Kč při uvažovaném vybavení zařízení DVPP:

- knihovna 0,3 mil, Kč.
- administrativně tech. zajištění (PC, tiskárna, kopírka, projekční panel apod.) 0.51 mil. Kč.

Celkové náklady 0.81 mil. Kč.

Návrh organizace a financování pedagogických center v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je zpracován sk. 4.

Odst. III ad a) Finanční prostředky přidělené pedagogickým Centřům v souladu s materiálem schváleným poradnu vedení MŠMT neobsahují provozní náklady těchto zařízení, na tyto položky si pedagogická centra vydělávají vlastní činností, Provozní náklady budou hrazeny pouze v přechodovém roce 1996.

ad b) náklady na mzdy a platy 8 pracovníků pedagogického centra nevycházejí pouze z platové třídy 10, nýbrž z návrhu zatřídění pracovníků (použitého pro výpočet částky poskytované MŠMT, která bude závazná, výběr a zatřídění pracovníků bude plně v kompetenci vedoucího pedagogického centra):

- vedoucí pracovník, 10. třída, 9. stupeň,
- jeden až dva THP zajišťující jak ekonomiku chodu vlastní organizace, tak ekonomickou rozvahu o kalkulaci jednotlivých kursů, 8. třída, 8. stupeň,
- tým manažerů (5-6) organizačně zajišťující DVPP, 9. třída, 8. stupeň.

ad c) částka na dobudování sítě zařízení bude poskytnuta jednorázově v roce 1996. Obnovu zařízení v dalších letech si budou pedagogická centra financovat z vlastních zdrojů, případně při větší potřebě mohou jako příspěvkové organizace požádat zřizovatele o přiděl investičních prostředků, nepředpokládá se však, že se budou vyhovovat investičním majetkem každoročně.

7. Hodnocení evaluace a efektivita systému DVPP

Z hlediska potřeb efektivního řízení systému DVPP je nezbytné provádět hodnocení nejrůznějšími formami. Jedním z nástrojů hodnocení systému DVPP je financování aktivit DVPP prostřednictvím plateb uživatelů, tj. účastníků - pedagogických pracovníků. K tomuto účelu jsou finanční prostředky přidělovány jako účelově vázané dotace uživatelům DVPP. Školy a školská zařízení tak mohou ovlivňovat směrováním finančním prostředků obsah programů DVPP a způsob jeho organizace. Kvalitu a účelnost DVPP pozitivně ovlivňuje i skutečnost, že významná část aktivit DVPP je organizována na podněty pedagogických pracovníků. Účinnost DVPP lze zjišťovat i od samotných účastníků vzdělávacích programů jejich vyjádřením k celkové úrovni. Tato vyjádření jsou velmi cennou zpětnou vazbou pro realizátory vzdělávacích programů. Hodnocení lze provádět i na základě vyjádření ředitelů škol, školských úřadů a pracovníků ČŠI k vlivu aktivit DVPP na činnost školy i práci jednotlivých pedagogických pracovníků, Jako nepřímých ukazatelů je možno využít vyjádření pracovníků pedagogicko-psychologických poraden, školní rady, představitelů obce apod. Předpokládají se i cílené ministerstvem zadané evaluační výzkumy, možností externí evaluace prostřednictvím Rady pro DVPP apod.

K dořešení základních problémů:

- a) Stanovení pravidel a předepsaného postupu pro provázání programu dalšího vzdělávání na plány osobního rozvoje pedagogických pracovníků a na plán činnosti školy.
- b) Vymezení navazujících funkcí (zejména metodické, ve vztahu k činnosti metodika, ve vztahu ke gradaci profesní dráhy učitele) a žádoucího rozsahu jejich podpory státem.

K detailnímu propracování:

- c) Stanovení požadavků na cílové kompetence, na akreditaci i na certifikaci pro jednotlivé kategorie dalšího vzdělávání.
- d) Stanovení kritérií a nástrojů pro evaluaci dalšího vzdělávání.
- e) Stanovení pravidel a předepsaného postupu pro užití účelově vázaných prostředků na DVPP školám.
- f) Stanovení pravidel a předepsaného postupu při akreditacích
- g) vzdělávacích zařízení, institucí.

IV. Jako účelově vázané dotace na výzkum a přípravu programu DVPP, na mezinárodní programy DVPP.

Tyto prostředky budou poskytovány ministerstvem na základě výběrového řízení.

Celkové náklady na DVPP hrazené z rozpočtu MŠMT budou činit v jednotlivých letech (v mil. Kč ve stálých cenách):

	1996	1997	1998
I. Účelově vázané dotace uživatelům DVPP, z toho	77,5	114,4	156,0
a) Náklady na DVPP přidělené školám	55,5	81,4	111,0
b) Mzdové prostředky školám na suplování	22,0	33,0	45,0
II. Účelově vázané dotace MŠMT	5,0	10,0	15,0
III. Finanční prostředky zařízením DVPP regionálním pedagogickým centřům, z toho	30,4	30,4	30,4
a) Provozní náklady	17,6	17,6	17,6
d) Mzdy a platy pracovníků	7,6	7,6	7,6
Pojištění	2,8	2,8	2,8
c) Materiálně technické zajištění zařízení	2,7	2,7	2,7
IV. Účelově vázané dotace na výzkum	0,7	0,7	0,8
Celkem	113,9	155,8	202,5

Poznámka 1: v nákladech na DVPP hrazené z rozpočtu MŠMT nejsou zahrnuty náklady na pracoviště DVPP na MŠMT.

Poznámka 2: Finanční prostředky poskytnuté zařízením DVPP - regionálním pedagogickým centřům budou v jednotlivých letech valorizovány.